

- Лакин Г.Ф. (1980): Биометрия. М.: Высшая школа. 1-352.
- Смогоржевский Л.А., Смогоржевская Л.И. (1986): Синантропные птицы Каневского заповедника (Сообщение 1). - Деп. в ВИНТИ 4.06.1986 г. № 4067-В87. 1-187.
- Harmata W. (1978): Dynamika fenologiczna przylotyw i odlotyw ptakow wędrownych w Krakowie i okolicy w XIX i XX wieku. - Zesz. naukowe uniw. Jagiellonskiego. Prace zool. 24: 33-108.
- Harmata W. (1979): O pewnych zjawiskach fenologicznych w Krakowie i okolicy na tle warunkow termicznych. - Przegląd geograficzny. 24 (3-4): 359-31.

ВПЛИВ ПОЖЕЖІ НА НАСЕЛЕННЯ ПТАХІВ ЛУЧНО-СТЕПОВОЇ ДІЛЯНКИ

В.М. Грищенко

Канівський заповідник

Дослідження проводилися в урочищі Велике Скіфське городище, яке з 1987 р. входить до складу Канівського природного заповідника. Воно являє собою заростаючу лучно-степову ділянку на схилі південної експозиції. Раніше ця територія розорювалась, потім використовувалась як пасовище і сінокіс. Зараз урочище поступово заростає молодією березою, грабом, місцями також грушею. У трав'яному покриві переважають райграс високий і куничник наземний. З трьох боків ця ділянка оточена лісом, з четвертого - підходить поле. Площа її - 4,9 га.

У 1991-1993 рр. в урочищі проводилися абсолютні обліки птахів з картуваннях гніздових ділянок. Всього тут було виявлено 8 видів з загальною густиною населення 2,31 пар/га (табл.). Домінував сорокопуд-жулан (*Lanius collurio*), співдомінант - садова кропив'янка (*Sylvia borin*). Багаточисельними були лісовий щеврик (*Anthus trivialis*) і звичайна вівсянка (*Emberiza citrinella*). Населення птахів урочища можна розділити на дві основні групи: чагарникові види (жулан, кропив'янки) та птахи узлісь (щеврик, лісовий жайворонок (*Lullula arborea*), вівсянка). Птахи трав'яних просторів були відсутні зовсім, хоча на полі поряд досить багаточисельні польовий жайворонок (*Alauda arvensis*) і луговий чекан (*Saxicola rubetra*), зустрічаються деркач (*Crex crex*) і перепел (*Coturnix coturnix*). Пояснити це можна двома причинами. По-перше, після передачі заповіднику на Великому Скіфському городищі не проводилися косіння тра-

Населення птахів урочища Велике Скіфське городище

Вид	До пожежі		Після пожежі	
	Чис- ленність, пар/га	Частка участі, %	Чис- ленність, пар/га	Частка участі, %
<i>Lanius collurio</i>	0,68	29,4	0,20	9,9
<i>Sylvia borin</i>	0,54	23,4	-	-
<i>Anthus trivialis</i>	0,34	14,7	0,41	20,2
<i>Emberiza citrinella</i>	0,27	11,7	1,02	50,1
<i>Sylvia atricapilla</i>	0,20	8,7	-	-
<i>Lullula arborea</i>	0,14	6,1	0,20	9,9
<i>Phyll. collybita</i>	0,07	3,0	-	-
<i>Acanthis cannabina</i>	0,07	3,0	-	-
<i>Crex crex</i>	-	-	0,20	9,9
Всього:	2,31	100	2,03	100

ви чи випас, тому накопичився великий запас старих стебел. По-друге, ділянка має досить специфічні умови - крутий сухий схил, через те рослинність місцями значною мірою розріджена.

25.04.1995 р. територія урочища повністю вигоріла, коли жителі с. Пекарі проводили випалювання бур'янів на полі поряд. Старі стебла рослин згоріли, у багатьох місцях були значно пошкоджені чагарники та молоді дерева.

Населення птахів після цього зазнало кардинальних змін. Обліки проводилися нами у першій половині червня 1995 р. за тією ж методикою. Виявлено 5 видів з загальною густотою населення 2,03 пар/га (табл.). Деяке збідніння пов'язане з майже повним випадінням чагарникових птахів. Жулан з домінанта став лише звичайним видом (в урочищі трималася 1 пара). Кропив'янки перестали гніздитися зовсім. Зате різко зросла чисельність птахів узлісь. Так, у вівсьянки вона збільшилась вчетверо, і цей вид став домінантом. Чисельність лісового шеврика залишилась майже на тому ж рівні, але частка участі в населенні дещо зросла за рахунок зменшення його загальної густоти. З'явилася також 1 пара деркача.

Пов'язані ці відмінності із значними змінами в умовах гніздування. Оскільки чагарники і нижні гілки дерев були пошкод-

жені вогнем, гніздування чагарникових птахів стало практично неможливим. Для птахів узлісь умови навпаки покращилися, оскільки зникло багаторічне нагромадження старих стебел. Для птахів же трав'яних просторів умови практично не покращилися, рослинність після пожежі у багатьох місцях стала ще більш розрідженою.

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЕЛЕНИЯ ПТИЦ ДУБОВЫХ И ГРАБОВЫХ ЛЕСОВ НА ЗАПАДЕ УКРАИНЫ

А.И. Гузий

Украинский лесотехнический университет

Данный вопрос рассматривается нами на примере населения птиц средневозрастных условно-коренных насаждений с преобладанием дуба обыкновенного и производных грабняков Предкарпатья. К первой категории относятся сообщества, структурно близкие к коренным, испытывающие антропогенные нагрузки (рубки ухода и т. п.), второй - насаждения, возникшие на месте коренных и условно-коренных лесов. Учеты птиц проводились на западе Украины (Львовская область, Самборский район) по методике А.П. Кузякина (1962). К фоновым мы относим очень многочисленные, многочисленные и обычные виды птиц шкалы относительной численности упомянутой методики. Редкие (менее 1 ос./км²) входят лишь в состав фауны рассматриваемых насаждений.

Из таблицы видно, что разнообразие птиц и плотность населения в дубравах выше, чем в грабняках (25 и 19 видов, 394 и 233 ос./км² соответственно). В производных лесах из состава фауны и населения выпадают серая мухоловка (*Muscicapa striata*) и зеленая пересмешка (*Hippolais icterina*), из фоновых видов - большой пестрый дятел (*Dendrocopos major*), обыкновенный соловей (*Luscinia luscinia*), пеночка-весничка (*Phylloscopus trochilus*), обыкновенная пищуха (*Certhia familiaris*). В дубравах на порядок выше обилие зяблика (*Fringilla coelebs*), черноголовой славки (*Sylvia atricapilla*), большого пестрого дятла, соловья, пеночки-веснички, обыкновенной пищухи, зна-